

Ehdotus valtioneuvoston asetukseksi alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (867/2021) 7 ja 34 §:n muuttamisesta

1 Tausta

Alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta annetussa laissa (757/2021, jäljempänä *rahoituslaki*) säädetään toimivallasta ja menettelyistä koskin tuen myöntämistä alueiden kehittämistä koskevien kansallisista alueiden kehittämisen varoista ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman varoista rahoitettaviin hankkeisiin sekä kansallisen vastinrahoituksen myöntämisestä Interreg-ohjelmien ja Interreg-ulkorajaohjelmien hankkeisiin.

Rahoituslain 4 §:n mukaan Euroopan aluekehitysrahaston varoilla tarkoitetaan valtion talousarvioon otettuja Euroopan unionin talousarviosta Suomelle myönnettyjä Euroopan aluekehitysrahaston rahoitusosuuksia ja niitä vastaavia Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 -ohjelman valtion rahoitusosuuksia. Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston varoilla tarkoitetaan valtion talousarvioon otettuja Euroopan unionin talousarviosta Suomelle myönnettyjä oikeudenmukaisen siirtymän rahaston rahoitusosuuksia ja niitä vastaavia Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 -ohjelman valtion rahoitusosuuksia.

Rahoituslaissa on säädetty toimivaltaisen maakunnan liiton sekä toimivaltaisen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen oikeudesta myöntää rahoitusta Euroopan aluekehitysrahaston varoista ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston varoista kehittämis- ja investointihankkeisiin. Rahoituslain nojalla valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa säännöksiä myönnettävästä tuesta ja tuen käyttökohteista (9 ja 12 §). Alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (867/2021, jäljempänä *rahoitusasetus*) 7 §:ssä säädetään investointihankkeen tai kehittämishankkeen sisältämän investoinnin toteuttamisen kannalta tarpeellisista hyväksyttävistä kustannuksista. Tämän lisäksi Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan rahastosta rahoitettavien kustannusten tukikelpoisuudesta annetun valtioneuvoston asetuksen (866/2021, jäljempänä *tukikelpoisuusasetus*) 10 §:ssä säädetään Euroopan aluekehitysrahastosta (jäljempänä EAKR-rahasto) ja oikeuden mukaisen siirtymän rahastosta (jäljempänä JTF-rahasto) rahoitettavan investointihankkeen sekä kehittämishankkeeseen sisältyvän investoinnin hyväksyttävistä välittömistä investointikustannuksista.

Rahoituslain 4 §:n mukaan Interreg-ohjelmalla tarkoitetaan Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen mukaisia Euroopan unionin sisärajat ylittäviä yhteistyöohjelmia. Interreg-ulkorajaohjelmilla tarkoitetaan Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen mukaisia Euroopan unionin ulkorajat ylittäviä yhteistyöohjelmia. Kansallisella vastinrahoituksella tarkoitetaan valtion talousarvioon otettua valtion rahoitusosuutta Interreg-ohjelmien ja Interreg-ulkorajaohjelmien hankkeiden tukemiseksi.

Rahoituslain nojalla valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä muun lisäksi tuen enimmäismäärästä ja hyväksyttävistä kustannuksista sekä säännöksiä kustannusmalleista ja rahoitusmuodoista (17 §). Rahoitusasetuksessa säädetään tuen enimmäismäärästä eri tukimuodoissa. Interreg-ohjelmien kansallisen vastinrahoituksen määrästä säädetään asetuksen 34 §:ssä.

2 Ehdotetun asetuksen sisältö

Asetuksella ehdotetaan muutettavaksi rahoitusasetuksen 7 §:n 1 kohta, jossa säädetään investointihankkeen hyväksyttävistä kustannuksista.

7 § Investointihankkeen hyväksyttävät kustannukset

Pykälässä säädetään maakunnan liiton ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen mahdollisuudesta myöntää tukea investointihankkeen tai kehittämishankkeen sisältämän investoinnin kohtuullisiin ja hankkeen toteuttamisen kannalta tarpeellisiin hyväksyttäviin kustannuksiin. Kustannuslajit on eritelty tyhjentävästi kolmeen kohtaan. Pykälän 1 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään maa- ja vesialueiden hankinta- ja vuokratkustannukset. Pykälän 1 kohdassa on tällä hetkellä lueteltuna rakennuksen, rakennelman tai rakenteen rakentamisessa, korjaamisessa tai laajentamisessa tarvittavien aineiden ja tarvikkeiden hankkimisesta aiheutuvat kustannukset sekä rakennuksiin tai rakenteisiin kiinteästi liittyvien laitteiden hankinnasta aiheutuvat kustannukset sekä urakkakustannukset.

Ehdotettu muutos on tarpeellinen, koska rahoitusasetuksen 7 §:n investointihankkeen hyväksyttävät kustannukset eroavat tukikelpoisuusasetuksen 10 ja 22 §:n korvattavista kustannuksista. Rahoitusasetus ja tukikelpoisuusasetus ovat samaa kokonaisuutta ja näiden kahden asetuksen koherenssi on olennainen osa koko rahastojen hallinnon toimivuutta.

Asetuksella ehdotetaan lisättäväksi 34 §:ään uusi 3 momentti, jossa tarkennetaan kansallisen vastinrahoituksen määrän myöntämistä.

34 § Interreg-ohjelmien kansallisen vastinrahoituksen määrä

Pykälässä säädetään Interreg-ohjelmien kansallisen vastinrahoituksen määrästä. Pykälän 2 momentin mukaan kansallista vastinrahoitusta ei myönnetä alle 4 900 euroa hanketta kohden, eikä kansallista vastinrahoitusta myönnetä yli 200 000 euroa hanketta kohden. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa kansallisen vastinrahoituksen myöntämistä rajoitetaan siten, että vastinrahoitusta ei myönnetä jatkossa hankkeille, joiden kokonaiskustannukset ovat alle 20 000 euroa.

Ehdotettu muutos on tarpeellinen, jotta kansallisen vastinrahoituksen myönnön edellytykset saataisiin entistä selkeämmiksi ja käytännöt myöntäjien kesken yhteneväisiksi.

3 Ehdotuksen vaikutukset

Asetuksen 7 §:n 1 kohdan muutoksella mahdollistetaan maa- ja vesialueiden hankinnan ja vuokraamisen kustannusten korvaaminen. Maa- ja vesialueiden hankinta- ja vuokratukustannukset ovat tukikelpoisuusasetuksen mukaan tukikelpoisia. Rahoitusasetuksen sanamuoto ei kuitenkaan mahdollista näiden hyväksymistä rahoituskelpoisiksi. Kahden samoja hankkeita koskevan asetuksen epätasaisuus on syytä poistaa.

Maa- ja vesialueiden oston ja vuokrauksen hyväksyminen rahoituskelpoisiksi kustannuksiksi ei työ- ja elinkeinoministeriön virkamiesnäkemysten mukaan aiheuta suurta epätasapainoa rahastojen hankkeiden toteuttamiseen. Virkamiesnäkemysten mukaan oston ja vuokrauksen kustannusten myötä erityisesti oikeudenmukaisen siirtymän rahaston tuella rahoitettujen hankkeiden pysyvyyden voidaan olettaa parantuvan ja hankkeiden pitkäaikaisen tavoitteiden saavuttamisen nousevan. Tämä arvio perustuu siihen, että maanomistajan omalle alueelleen tekemän investoinnin pysyvyyden voidaan olettaa olevan parempi kuin toisen omistajan alueelle tehdyn investoinnin. JTF- rahastossa erityistä merkitystä on sillä, että mahdolliset turvetuotannosta vapautuneiden suoalueiden ennallistamiset jäävät pysyviksi. Omistajan ollessa muu kuin ennallistamistoimien tekijä, varmuuden oletetaan olevan pienempi.

Vaihtoehtoinen toteuttamistapa asetusten epätasaisuuden poistamiselle olisi ollut maa- ja vesialueiden hankinta- ja vuokratukustannusten poistaminen tukikelpoisuusasetuksesta. Muutoksella haluttiin olla enemmän mahdollistavia kuin poissulkevia vaikutuksia. Arviossa otettiin huomioon myös asetusten laadinnassa vuonna 2021 olleet taustaselvitykset ja näiden perusteella arvio oli, että maa- ja vesialueiden hankinta- ja vuokratukustannukset oli tarkoitus mahdollistaa jo alun perin ainakin joissain tilanteissa. Uuden virkamiesarvion mukaan mahdollistaminen oli selkeintä tehdä siten, että muutos kattaa sekä EAKR- että JTF-rahastojen investointihankkeet.

Rahoitusasetuksessa on kaikkien eri kustannusten osalta vain maininta korvattavien kustannusten määritelmistä. Rahoitusasetuksessa ei ole kunkin kustannuksen osalta ilmoitettu enimmäismääriä tai prosenttiosuuksia, vaan nämä on kerrottu tukikelpoisuusasetuksessa. Tukikelpoisuusasetuksen 22 §:ssä on jo valmiiksi määriteltä maa- ja vesialueiden hankintakustannusten enimmäisosuudet hankkeen kokonaiskustannuksista.

Asetuksen 7 §:n muutoksella ei ole taloudellisia vaikutuksia. Rahastojen kokonaisrahoituksen määrää ei muuteta tämän muutoksen myötä, joten vaikutusta valtion budjettiin ei ole.

34 §:n asetusmuutoksella varmistetaan Interreg-ohjelmien kansallisen vastinrahoituksen asianmukainen ja tuloksellinen käyttö. Asetuksen aiempi muotoilu on jo johtanut kansallisen vastinrahoituksen myöntämiseen hankkeille, joille ei sitä ollut alun perin tarkoitus myöntää.

Rahoitusasetuksen muistiossa (7.10.2021) on perusteltu asetukseen otettu 4 900 euron alaraja siten, että se mahdollistaisi Interreg-ohjelmien pienhankkeiden rahoittamisen kansallisella vastinrahoituksella alimmillaan tapauksessa, jossa hankkeen kokonaisbudjetti olisi 20 000 euroa ja EU:n tukiosuus 65 prosenttia hankkeen tukikelpoisistakustannuksista. Tällaisessa tapauksessa kansallisen vastinrahoituksen määräksi tulisi juuri tuo asetukseen otettu 4 900 euroa. Tätä pienemmille hankkeille ei myönnettäisi kansallista vastinrahoitusta. Tästä huolimatta kansallista vastinrahoitusta on myönnetty pienhankkeille, joiden kokonaiskustannukset ovat olleet alle 20 000 euroa.

Kansallisen vastinrahoituksen myöntö on mahdollistettu siten, että hankkeet ovat hakeneet Interreg-ohjelmalta EU:n tukiosuutta alle ohjelman mukaisen enimmäismäärän. Näin hankkeeseen on jäänyt rahoitettavaa muualta juuri 7 000 euroa, johon on voitu myöntää kansallista vastinrahoitusta täsmälleen rahoitusasetuksen mahdollistama 4 900 euroa. Tämä menettely tarkoittaa sitä, että EU:n tukea maksetaan hankkeelle vähemmän ja kansallista vastinrahoitusta enemmän. Jos uusi momentti lisätään ehdotetun mukaisesti, tarkoittaa tämä sitä, että hankkeet todennäköisesti hakisivat jatkossa EU:n tukiosuuden enimmäismäärän mukaisesti. On mahdollista, että kansallista vastinrahoitusta jää asetuksen muutoksen vuoksi käyttämättä, jolloin se palautuu valtiolle. Euromääräisesti tämä mahdollinen palautuva määrä on kuitenkin oletettavasti pieni.

4 Valmistelu ja lausuntopalaute

Asetusehdotus on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä.

Asetusehdotuksesta pyydettiin lausunnot välittävinä toimitelminä toimivilta maakuntaliitoilta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta, jotka myöntävät hankerahoitusta. Lausuntoja annettiin kaikkiaan viisi kappaletta. Pääosin lausunnoissa pidettiin muutoksia kannatettavina ja tarpeellisina.

Asetusehdotus on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa.

5 Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulemaan voimaan 1.12.2023.